

- Δθα Οικ
- Δτι. Μητριά
- ια Διφχο
- Δι.α. Αρβαν. ιτ
- Γεν. Γραφ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΣ ΡΑΦΗΝΑΣ-ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ
ΑΔΙΘΗ. ΗΜΕΡΑ 15.7.2025 24-07-25

Προς : Δημοτική Επιτροπή Δήμου Ραφήνας-Πικερμίου

Αθήνα, 23-7-2025

ΘΕΜΑ: Παροχή νομικής γνωμοδότησης βάσει της υπ' αριθμ. 212/2025 απόφασης της Δημοτικής Επιτροπής του Δήμου Ραφήνας – Πικερμίου.

Με την υπ' αριθμ. 212/2025 απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής του Δήμου Ραφήνας – Πικερμίου, ζητείται η παροχή τεκμηριωμένης νομικής γνωμοδότησης, μη δεσμευτικής για την διοίκηση, σχετικά με την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών που αφορούν στην κατανάλωση ύδατος για την πυρόπληκτη περιοχή από την πυρκαγιά της 23/7/2018, κατά το χρονικό διάστημα δωρεάν παροχής από την ΕΥΔΑΠ, αφού ληφθούν υπόψιν τα κάτωθι ζητήματα που χρήζουν διευκρίνισης.

Λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω απόφαση και τα συνημμένα έγγραφα είναι αναγκαίο να αναφερθούν τα κάτωθι συμπεράσματα, όπως εξάγονται από την αναφερόμενη νομοθεσία και την αντίστοιχη νομολογία.

Α. Ως αχρεωστήτως καταβληθέντα νοούνται τα χρηματικά ποσά τα οποία έχουν καταβληθεί, αλλά για οποιοδήποτε λόγο δεν οφείλονταν. Μια διευρυμένη άποψη στην ερμηνεία των αχρεωστήτως καταβληθέντων ως ποσά που δεν σχετίζονται με χρέη, προχωρά με την 186/2014 απόφαση του το Ελεγκτικό Συνέδριο βάσει της οποίας κρίνεται «μη νόμιμη η δαπάνη που αφορά στην επιστροφή από Δήμο σε ιδιώτη, αχρεωστήτως καταβληθέντων από αυτόν(...) καθώς οι διατάξεις των άρθρων 235 π.δ.410/1995 και 174 ν. 3463/2006 δε δύναται να αποτελέσουν νόμιμο έρεισμα για την εν λόγω επιστροφή, αφού αφορούν διαγραφή χρεών που

δεν έχουν εξοφληθεί και όχι στη δυνατότητα επιστροφής ποσών που έχουν ήδη αποπληρωθεί και επομένως, έχει πάψει να υφίσταται το σχετικό χρέος.».

Κατά τα λοιπά, με το άρθρο 9 του ν. 5056/2023 (ΦΕΚ Α' 163/06.10.2023), προστίθεται νέο άρθρο 74Α «Αρμοδιότητες δημοτικής επιτροπής» μετά από το άρθρο 74 του ν. 3852/2010 (Α' 87), όπου ορίζονται τα εξής : «1.Από την αυτοδιοικητική περίοδο που άρχεται την 1η.1.2024, όπου στην κείμενη νομοθεσία γίνεται αναφορά ή παραπομπή στη οικονομική επιτροπή, την επιτροπή ποιότητας ζωής και την εκτελεστική επιτροπή των δήμων, καθώς και στις αρμοδιότητες αυτών, εφεξής νοείται η δημοτική επιτροπή, η οποία ασκεί τις αρμοδιότητες αυτές.

Η Δημοτική Επιτροπή , πλέον των αρμοδιοτήτων της παρ. 1, αποφασίζει και για τα εξής:

ε) την επιστροφή από τον Δήμο αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.»

Σε συνδυασμό με τα ανωτέρω κρείσσον είναι να παρατεθεί η παρ. 4 του αρ. 72 του Ν. 3852/2010 βάσει της οποίας «Η Οικονομική Επιτροπή (δημοτική επιτροπή) με ειδική απόφαση που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της μπορεί να παραπέμπει συγκεκριμένο θέμα της αρμοδιότητάς της στο δημοτικό συμβούλιο για τη λήψη απόφασης, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από την ιδιαίτερη σοβαρότητά του.»

Αντιστοίχως, βάσει της παρ. 2 του αρ. 72 «Το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες της παρ. 1.». Επιπροσθέτως βάσει της παρ.1 του αρ. 65 του ίδιου Νόμου «Το δημοτικό συμβούλιο αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν το δήμο, εκτός από εκείνα που ανήκουν εκ του νόμου στην αρμοδιότητα του δημάρχου ή άλλου οργάνου του δήμου (όπως η δημοτική επιτροπή) ή το ίδιο το δημοτικό συμβούλιο μεταβίβασε σε επιτροπή του.».

Εν προκειμένω, βάσει των υπό εξέταση αποφάσεων που ελήφθησαν από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Ραφήνας – Πικερμίου (224/2024 & 57/2025) και τα συνημμένα έγγραφα, δεν προκύπτει η τήρηση της ως άνω διαδικασίας.

Β. Σχετικά με το ζήτημα της ανάληψης υποχρέωσης ισχύουν οι διατάξεις του Νόμου 4270/2014, όπως τροποποιήθηκε με την παρ.21 Άρθρο 10 Νόμος 4337/2015 και με το Νόμο 5193/2025 και ισχύει.

Πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 66:

1. Ανάληψη υποχρέωσης είναι η διοικητική πράξη με την οποία γεννάται ή βεβαιώνεται υποχρέωση του Δημοσίου και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έναντι τρίτων (νομική δέσμευση). Προκειμένου να αναληφθεί εγκύρως οποιαδήποτε δέσμευση ή να εκτελεσθεί οποιαδήποτε δαπάνη, εκδίδεται απόφαση ανάληψης υποχρέωσης η οποία περιέχει βεβαίωση του αρμόδιου, κατά τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, οργάνου περί ύπαρξης και δέσμευσης της αναγκαίας πίστωσης (δημοσιονομική δέσμευση).

2. Η απόφαση ανάληψης υποχρέωσης υπογράφεται από τον διατάκτη και περιέχει βεβαίωση του προϊστάμενου οικονομικών υπηρεσιών του φορέα, ότι το ποσό της δαπάνης που αφορά, βρίσκεται εντός των ορίων της σχετικής πίστωσης, και ειδικά για την Κεντρική Διοίκηση εντός του διαθέσιμου ποσοστού αυτής, και ότι έχει δεσμευθεί από τον προϋπολογισμό του φορέα. Το ποσό παραμένει δεσμευμένο μέχρι την καταβολή του ή μέχρι την ανάκληση της δέσμευσης της πίστωσης κατόπιν αιτήματος του διατάκτη, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 3.

5. Κάθε απόφαση ανάληψης υποχρέωσης κατά την έννοια των προηγούμενων παραγράφων, καθ' υπέρβαση των εγγεγραμμένων πιστώσεων του προϋπολογισμού του φορέα και, ειδικά για την Κεντρική Διοίκηση και των ποσοστών διάθεσης αυτών, κατά παράβαση των

διαδικασιών που ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 60, είναι αυτοδίκαια και απόλυτα άκυρη και ο διατάκτης και ο προϊστάμενος οικονομικών υπηρεσιών του φορέα ευθύνονται ατομικά, αλληλέγγυα και εις ολόκληρον για τη ζημία του φορέα.

Επικουρικά βάσει του ΠΔ 80/2016 και πιο συγκεκριμένα βάσει του άρθρου 2:

1. Για την εφαρμογή του παρόντος Προεδρικού διατάγματος «ως ανάληψη υποχρέωσης νοείται η διοικητική πράξη με την οποία γεννάται ή βεβαιώνεται υποχρέωση του Δημοσίου και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έναντι τρίτων» (νομική δέσμευση-άρθρο 66, παρ.1, Ν. 4270/2014).

2. α. Προκειμένου να αναληφθεί έγκυρα οποιαδήποτε υποχρέωση ή να εκτελεσθεί οποιαδήποτε δαπάνη από τους φορείς του άρθρου 1, εκδίδεται από το διατάκτη ή το κατά νόμο εξουσιοδοτημένο όργανο σχετική απόφαση ανάληψης υποχρέωσης με την οποία δεσμεύεται η αναγκαία πίστωση και εγκρίνεται, όσον αφορά στους φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, η πραγματοποίηση της δαπάνης (δημοσιονομική δέσμευση).

β. Για τους λοιπούς φορείς της Γενικής Κυβέρνησης η έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης διενεργείται σε συνέχεια της απόφασης έγκρισης πραγματοποίησης της σχετικής δαπάνης από το αρμόδιο όργανο του φορέα. Οι σχετικές δε με τον διατάκτη στους ΟΤΑ διατάξεις, συμπληρώνονται με τα άρθρα 203 και 204 του Ν.4555/18 «Αρχές Δημοσιονομικής διαχείρισης & εποπτείας».

Το ΠΔ 80/2016 αντικαθιστά το ΠΔ 113/2010 σχετικά με την ανάληψη υποχρεώσεων από τους διατάκτες, διατάξεις οι οποίες έχουν αναπτυχθεί στον σχολιασμό των κάτωθι αποφάσεων.

Αριθμός Πράξεως: 65/2016 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η ανάληψη δαπανών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, στους οποίους περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού (άρθρο 1B του ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις», Α' 247, βλ. και νεώτερες διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις», Α' 143), πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 21 του ν. 2362/1995, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 21 του ν. 3871/2010, Α' 141 (βλ. και νεώτερες διατάξεις του άρθρου 66 του ν. 4270/2014), οι οποίες επαναλαμβάνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω στα άρθρα 2, 3 και 4 του π.δ/τος 113/2010 «Ανάληψη υποχρεώσεων από τους Διατάκτες» (Α' 194), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 22Α του ν. 2362/1995.

Με τις ανωτέρω διατάξεις, που εφαρμόζονται στο πλαίσιο εκτέλεσης του προϋπολογισμού των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, προβλέπεται η τήρηση ειδικής διοικητικής διαδικασίας ανάληψης των δημοσίων δαπανών, ώστε να αποτρέπονται εκταμιεύσεις ποσών καθ' υπέρβαση των εγγεγραμμένων στον οικείο προϋπολογισμό πιστώσεων.

Τούτο δε, με σκοπό τη δημοσιονομική εξυγίανση, τον εξορθολογισμό, τη στοχευμένη ανακατανομή και τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών, τη συγκράτηση των δαπανών αυτών καθώς και την ορθολογικότερη κατανομή τους (βλ. Ε.Σ. Πρακτ. Ολομ. 12ης Γεν. Συν/σεως της 13.4.2011, Θέμα Δ'). Ειδικότερα, τόσο από τις προμνησθείσες διατάξεις του Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού και του εκτελεστικού αυτού π.δ/τος 113/2010, όσο και από τις αντιστοίχου περιεχομένου ρυθμίσεις του β.δ/τος της 17.5/15.6.1959, για την πραγματοποίηση οποιασδήποτε δαπάνης από τους ΟΤΑ, επιβάλλεται, στο πλαίσιο μίας νομίμως αναλαμβανόμενης υποχρέωσής τους έναντι τρίτων (νομική δέσμευση - γενεσιουργός αιτία της δαπάνης) να έχει προηγηθεί η

έγκριση πραγματοποίησης της σχετικής δαπάνης και η δέσμευση της αναγκαίας πίστωσης (δημοσιονομική δέσμευση).

Το πρώτο συντελείται με τη διοικητική πράξη που αποτελεί τη νόμιμη αιτία πραγματοποίησης της δαπάνης, το δεύτερο με απόφαση του οικείου διατάκτη ή του κατά νόμο εξουσιοδοτημένου οργάνου περί έγκρισης της πραγματοποίησης της δαπάνης, με την οποία αναλαμβάνεται έναντι τρίτων σχετική υποχρέωση σε βάρος της οικείας πίστωσης με αποτέλεσμα τη δέσμευσή της και προσδιορίζεται, μεταξύ άλλων, το είδος, η αιτία και το ύψος της συνολικής επιβάρυνσης που προκαλείται στον προϋπολογισμό του φορέα (βλ. Ε.Σ. πρ. Κλιμ. Πρωλ. Ελ. Δαπ. στο Ι Τμ. 146/2015, 321/2014). Εξάλλου, η δημοσιονομική δέσμευση της δαπάνης πρέπει να προηγείται χρονικά οποιασδήποτε ενέργειας για την πραγματοποίησή της, καθόσον αποτελεί το χρονικώς πρότερο στάδιο της όλης διαδικασίας εκτέλεσης του προϋπολογισμού των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (πρβλ. Ε.Σ. Πρακτ. Ολομ. 12ης ΓενΣυν/13.4.2011/Θέμα Δ', πρβλ. επίσης και πρ.Ι Τμ. 43/2014, κ.α., Κλιμ. Πρωλ. Ελ. Δαπ. στο Ι Τμ. 95, 21, 4/2014). Η μη τήρηση δε της ανωτέρω διαδικασίας καθιστά τη δαπάνη μη κανονική (Ε.Σ. πρ. Κλιμ. Πρωλ. Ελ. Δαπ. στο Ι Τμ. 215/2013, πρβλ. πρ. Κλιμ. Πρωλ. Ελ. Δαπ. στο Ι Τμ. 114/2015).

Αριθμός Πράξεως: 185/2016 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η έγκριση του αρμόδιου οργάνου για την εκτέλεση της δαπάνης πρέπει να προηγείται των γεγονότων και ενεργειών εκείνων που γεννούν για τον οικείο Ο.Τ.Α. την υποχρέωση ανάληψης της δαπάνης, η εκ των υστέρων ανάληψη της υποχρέωσης, η έγκριση δηλαδή της δαπάνης και η διάθεση της αναγκαίας πίστωσης σε χρόνο μεταγενέστερο της πραγματοποίησης της δαπάνης, καθιστά αυτήν μη κανονική (βλ. Ε.Σ. Πρ. VII Τμ. 114, 209/2010, βλ. επίσης Πρ. Κλιμ. Πρωλ. Ελ. Δαπ. Ι Τμ. 263, 114/2015, 232, 89/2014). Εξάλλου, η δαπάνη που διενεργείται σε χρόνο κατά τον οποίο δεν

υπάρχει εγγεγραμμένη πίστωση στον οικείο προϋπολογισμό είναι μη νόμιμη, σύμφωνα με το άρθρο 91 παρ. 2 του ν. 4270/2014, η δε μεταγενέστερη αναμόρφωση του προϋπολογισμού και η εκ των υστέρων έγκριση της δαπάνης δεν θεραπεύουν καταρχήν την εν λόγω παρανομία.

Εν προκειμένω και από τα συνημμένα έγγραφα, κρίνεται ότι δεν είχε γίνει έγκαιρα και κατά προτεραιότητα η δέσμευση πίστωσης για την πληρωμή της δαπάνης, η οποία αφορά τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά. Πολλώ δε μάλλον, δεν έχει προσδιοριστεί το εύρος των ποσών αυτών, είτε από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου, είτε από εξωτερικούς συνεργάτες. Το Δημοτικό συμβούλιο προέβη σε λήψη αποφάσεων δίχως να έχει λάβει γνώση του ύψους των ποσών αυτών και χωρίς να γνωρίζει αν αυτά ανταποκρίνονται στις προϋπολογισθείσες δαπάνες του Δήμου και κατά πόσο τις υπερβαίνουν. Από όσα δε έχουν ληφθεί υπόψη για την λήψη των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου δεν προκύπτει η ύπαρξη έστω κάποιας οικονομοτεχνικής μελέτης ή άλλου παρόμοιου εγγράφου.

Γ. Βάσει της νομοθεσίας που ρυθμίζει το υπό εξέταση ζήτημα και πιο συγκεκριμένα βάσει της παρ. 2 του Άρθρου 140 «Παραγραφή απαιτήσεων κατά του Δημοσίου» του Νόμου 4270/2014 «*Η κατά του Δημοσίου απαίτηση προς επιστροφή αχρεωστήτως ή παρά το νόμο καταβληθέντος σ' αυτό χρηματικού ποσού παραγράφεται μετά τρία (3) έτη, από την καταβολή (...)* Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και επί ποσών που εισπράττονται από το Δημόσιο για λογαριασμό τρίτων.» Βάσει δε του άρθρου 141 του ίδιου Νόμου «*Η παραγραφή οποιασδήποτε απαίτησης κατά του Δημοσίου αρχίζει από το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε και είναι δυνατή η δικαστική της επιδίωξη, με την επιφύλαξη κάθε άλλης ειδικής διάταξης του νόμου αυτού.*».

Οι διατάξεις του Νόμου 4270/2014 όπως αυτός τροποποιήθηκε και με τον πρόσφατο Νόμο 5193/2025, αποτελούν συνέχεια μια πάγιας νομοθεσίας της οποίας οι προβλέψεις σχετικά με την τριετή παραγραφή παραμένουν ίδιες. Ειδικότερα με το άρθρο 90 του ν. 2362/1995 "περί Δημοσίου Λογιστικού ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις", οριζόταν ότι «2. Η κατά του Δημοσίου απαίτηση προς επιστροφή αχρεωστήτως ή παρά το νόμο καταβληθέντος σε αυτό χρηματικού ποσού παραγράφεται μετά τρία έτη από της καταβολής». Με το άρθρο 91 του ίδιου νόμου οριζόταν ότι «Επιφυλασσομένης κάθε άλλης ειδικής διάταξης του παρόντος, η παραγραφή οποιασδήποτε απαίτησης κατά του Δημοσίου αρχίζει από το τέλος του οικονομικού έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε και ήταν δυνατή η δικαστική επιδίωξη αυτής.».

Τις παραπάνω διατάξεις επικαλείται στο σκεπτικό της και η πρόσφατη απόφαση 1031/2020 (Β1, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ) του Αρείου Πάγου καθώς αυτές εφαρμόζονται εν προκειμένω, αφού συνάγεται ότι «η διάταξη της παρ.2 του άρθρου 90 του ν. 2362/1995 ρυθμίζει το θέμα του χρόνου παραγραφής της αξίωσης προς επιστροφή αχρεωστήτως ή παρά το νόμο καταβληθέντος στο Δημόσιο χρηματικού ποσού, δίχως, δηλαδή, να υφίσταται, κατά την καταβολή, σχετική υποχρέωση του καταβάλλοντος, αναφερόμενη δε, προφανώς, στην περίπτωση που δεν χρειάζεται οποιαδήποτε προηγούμενη δικαστική ή διοικητική ενέργεια, ορίζει ειδικά ως χρονικό σημείο έναρξης της παραγραφής αυτής την καταβολή του εν λόγω ποσού.

Συνεπώς, η διάταξη αυτή είναι ειδική σε σχέση προς τη διάταξη του άρθρου 91 του ίδιου νόμου, με την οποία ρυθμίζεται γενικώς το θέμα της έναρξης του χρόνου παραγραφής οποιασδήποτε αξίωσης κατά του Δημοσίου από το τέλος του οικονομικού έτους, μέσα στο οποίο γεννήθηκε και κατέστη δυνατή η δικαστική επιδίωξή της, επιφυλασσομένης, όμως, κάθε άλλης

ειδικής διάταξης του νόμου αυτού, όπως εκείνη της παραγράφου 2 του άρθρου 90 (ΣτΕ 2604/2018, ΣτΕ 3928/2013).

Περαιτέρω, με τις διατάξεις του άρθρου 48 παρ.1 και 2 του ν.δ. 496/1974 "περί Λογιστικού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου", ορίζεται ότι "1. Ο χρόνος παραγραφής των χρηματικών αξιώσεων κατά του ΝΠΔΔ είναι πέντε ετών, εφόσον δεν ορίζεται άλλως υπό του παρόντος. 2. Ο χρόνος παραγραφής των χρηματικών αξιώσεων κατά του ΝΠΔΔ δι' αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά είναι τριών ετών", ενώ με το άρθρο 49 του ίδιου διατάγματος ορίζεται ότι "Η παραγραφή αρχίζει από του τέλους του οικονομικού έτους καθ' ο εγεννήθη η αξίωσις και είναι δυνατή η δικαστική αυτής επιδίωξις".

Από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι ο χρόνος παραγραφής της αξίωσης προς επιστροφή του αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου χρηματικού ποσού είναι τρία (3) έτη, η δε τριετής παραγραφή αρχίζει από το τέλος του οικονομικού έτους, κατά το οποίο γεννήθηκε η αξίωση και ήταν δυνατή η δικαστική επιδίωξή της.».

Σχετικά με τη διακοπή παραγραφής των απαιτήσεων κατά του Δημοσίου εφαρμοστέο είναι το Άρθρο 143 του ίδιου νόμου βάσει του οποίου:

Με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων, η παραγραφή των χρηματικών απαιτήσεων κατά του Δημοσίου διακόπτεται μόνο:

α. Με την υποβολή της υπόθεσης στο δικαστήριο ή σε διαιτητές, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από την τελευταία διαδικαστική πράξη των διαδικών, του δικαστηρίου ή των διαιτητών.

β. Με την υποβολή στην αρμόδια δημόσια αρχή αίτησης για την πληρωμή της απαίτησης, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία που φέρει η έγγραφη απάντηση του διατάκτη ή της αρμόδιας για την πληρωμή της απαίτησης αρχής. Αν η αρμόδια δημόσια αρχή δεν απαντήσει, η παραγραφή αρχίζει μετά πάροδο έξι (6) μηνών από τη

χρονολογία υποβολής της αίτησης. Υποβολή δεύτερης αίτησης δεν διακόπτει εκ νέου την παραγραφή.

γ. Με την υποβολή αίτησης προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για την αναγνώριση της απαίτησης, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία θεώρησης ή έγκρισης του οικείου πρακτικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Αν δεν εκδοθεί πρακτικό, η παραγραφή αρχίζει μετά την πάροδο έξι (6) μηνών από τη χρονολογία υποβολής της αίτησης. Υποβολή δεύτερης αίτησης δεν διακόπτει εκ νέου την παραγραφή.

δ. Με την επίδοση επιταγής για εκτέλεση, όπου αυτή επιτρέπεται.

ε. Με την έκδοση τίτλου πληρωμής. Η ολική ή μερική συμψηφιστική εξόφληση δεν διακόπτει την παραγραφή.

στ. Με την αναγνώριση της απαίτησης από το Δημόσιο με πρακτικό του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, που έχει εγκριθεί από τον Υπουργό Οικονομικών. Αυτό ισχύει επί οποιασδήποτε απαίτησης κατά του Δημοσίου, συμπεριλαμβανομένης και της απαίτησης από αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Κατά τα λοιπά, για την αφετηρία της παραγραφής των χρηματικών απαιτήσεων από αποζημίωση κατά του Δημοσίου δεν ασκεί επιρροή η γνώση από τον παθόντα της ζημίας και του υποχρέου σε αποζημίωση κατά τα οριζόμενα στη γενική διάταξη του άρθρου 937 Α.Κ.. Η έλλειψη, εξάλλου, της ανωτέρω γνώσεως του ζημιωθέντος, ως πραγματικό γεγονός, δεν επάγεται αδυναμία δικαστικής επιδίωξης της αξίωσης και, συνεπώς, δεν εμποδίζει την έναρξη της παραγραφής, καθόσον τέτοια αδυναμία συντρέχει μόνο όταν η άσκηση της οικείας-αγωγής αποκλείεται από λόγους νομικούς.

Πολλώ δε μάλλον στο Άρθρο 144 του Ν. 4270/2014 τονίζεται ότι η παραγραφείσα απαίτηση κατά του Δημοσίου δεν αντιστασεται για συμψηφισμό. Κάθε ποσό που κατέβαλε το Δημόσιο μετά την παραγραφή της απαιτήσεως κατ' αυτού, έστω και αν γνώριζε την παραγραφή, δικαιούται να το αναζητήσει. Παραίτηση του Δημοσίου από τη

συμπληρωμένη παραγραφή ή η με οποιονδήποτε τρόπο αναγνώριση από αυτό της παραγεγραμμένης απαίτησης είναι άκυρη.

Γίνεται δε κοινώς αποδεκτό ότι εφόσον κατά το άρθρο 144 εδ. δ' του Ν. 4270/2014 *«Η παραγραφή λαμβάνεται υπόψη αυτεπάγγελτα από τα δικαστήρια»* οι ως άνω διατάξεις θεωρούνται αναγκαστικού δικαίου. Η διάταξη περί αυτεπάγγελτης έρευνας της παραγραφής από τα δικαστήρια που ισχύει υπέρ του δημοσίου έχει θεσπισθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος και δεν αντίκειται στην κατοχυρούμενη στο άρθρο 4 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, ούτε στα άρθρα 20 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Η αυτεπάγγελτη αυτή ενέργεια του δικαστηρίου δε στερεί τους αντιδίκους του δημοσίου από τη δυνατότητα να προβάλουν, καθ' υποφορά, ενόψει του (εκ του νόμου) γνωστού σε αυτούς αυτεπαγγέλτου της λήψεως υπόψη της παραγραφής, όλες τις αντενστάσεις που τους παρέχει το ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο για την απόκρουση της παραγραφής.

Η περί ης ο λόγος διάταξη δεν είναι αντίθετη ούτε προς τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, οι οποίες επιβάλλουν το σεβασμό της περιουσίας, αφού οι διατάξεις αυτές αναφέρονται στην κατάργηση περιουσιακών (και ενοχικών) δικαιωμάτων, αλλά όχι στο ζήτημα της αυτεπάγγελτης ή μη λήψεως υπόψη της παραγραφής από το δικαστήριο.

Σχετικά με την εφαρμογή των ως άνω αναφερόμενων διατάξεων όσον αφορά την παραγραφή των αξιώσεων κατά των **Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως**, η πάγια νομολογία των εθνικών Δικαστηρίων (ενδεικτικά αναφέρεται η 1018/2024 ΑΠ) έχει κρίνει σχετικώς επικαλούμενη την κάτωθι Νομοθεσία. Τόσον το προϊσχύσαν ΠΔ 410/1995 (Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας), όσον και ο ισχύων ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων) αντιστοίχως στα άρθρα 304 εδ. α, β

συμπληρωμένη παραγραφή ή η με οποιονδήποτε τρόπο αναγνώριση από αυτό της παραγεγραμμένης απαίτησης είναι άκυρη.

Γίνεται δε κοινώς αποδεκτό ότι εφόσον κατά το άρθρο 144 εδ. δ' του Ν. 4270/2014 «*Η παραγραφή λαμβάνεται υπόψη αυτεπάγγελτα από τα δικαστήρια*» οι ως άνω διατάξεις θεωρούνται αναγκαστικού δικαίου. Η διάταξη περί αυτεπάγγελτης έρευνας της παραγραφής από τα δικαστήρια που ισχύει υπέρ του δημοσίου έχει θεσπισθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος και δεν αντίκειται στην κατοχυρούμενη στο άρθρο 4 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, ούτε στα άρθρα 20 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Η αυτεπάγγελτη αυτή ενέργεια του δικαστηρίου δε στερεί τους αντιδίκους του δημοσίου από τη δυνατότητα να προβάλουν, καθ' υποφορά, ενόψει του (εκ του νόμου) γνωστού σε αυτούς αυτεπαγγέλτου της λήψεως υπόψη της παραγραφής, όλες τις αντενστάσεις που τους παρέχει το ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο για την απόκρουση της παραγραφής.

Η περί ης ο λόγος διάταξη δεν είναι αντίθετη ούτε προς τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, οι οποίες επιβάλλουν το σεβασμό της περιουσίας, αφού οι διατάξεις αυτές αναφέρονται στην κατάργηση περιουσιακών (και ενοχικών) δικαιωμάτων, αλλά όχι στο ζήτημα της αυτεπάγγελτης ή μη λήψεως υπόψη της παραγραφής από το δικαστήριο.

Σχετικά με την εφαρμογή των ως άνω αναφερόμενων διατάξεων όσον αφορά την παραγραφή των αξιώσεων κατά των **Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως**, η πάγια νομολογία των εθνικών Δικαστηρίων (ενδεικτικά αναφέρεται η 1018/2024 ΑΠ) έχει κρίνει σχετικώς επικαλούμενη την κάτωθι Νομοθεσία. Τόσον το προϊσχύσαν ΠΔ 410/1995 (Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας), όσον και ο ισχύων ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων) αντιστοιχώς στα άρθρα 304 εδ. α, β

και 276 παρ. 2 ορίζουν με ίδιες διατάξεις, ότι "Για την παραγραφή των αξιώσεων κατά των ΟΤΑ εφαρμόζονται οι διατάξεις που διέπουν την παραγραφή των αξιώσεων κατά του Δημοσίου. Κάθε άλλη διάταξη που ορίζει μεγαλύτερο χρόνο παραγραφής των αξιώσεων κατά των ΟΤΑ καταργείται".

Εν προκειμένω, οι αποφάσεις των Δημοτικών Συμβουλίων σχετίζονται με τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά από το έτος 2018 έως και το 2023 και συνεπώς είναι αναγκαίο στον υπολογισμό που πρόκειται να πραγματοποιηθεί, να μην συμπεριληφθούν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά πέραν των τριών (3) ετών, από το τέλος του οικονομικού έτους, κατά το οποίο γεννήθηκε η αξίωση.

Σε περίπτωση συνεπώς ενδεχόμενης αξίωσης η οποία έχει κριθεί ότι γεννήθηκε από αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό την 1^η Ιουνίου του έτους 2020 και δεν έχουν ακολουθηθεί οι διαδικασίες διακοπής παραγραφής που περιγράφει το αρ. 143 του Ν. 4270/2014, τότε η αξίωση αυτή θεωρείται ότι έχει παραγραφεί ήδη από την 31 Δεκεμβρίου 2023.

Αντιθέτως σε περίπτωση που η αξίωση γεννήθηκε την ίδια ημερομηνία αλλά ο πολίτης υπέβαλε στην αρμόδια αρχή αίτηση για την πληρωμή της απαίτησης π.χ. την 1^η Σεπτεμβρίου 2021, η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία που φέρει η έγγραφη απάντηση του διατάκτη ή της αρμόδιας για την πληρωμή της απαίτησης αρχής. Αν η αρμόδια αρχή δεν απαντήσει, η παραγραφή αρχίζει μετά πάροδο έξι (6) μηνών από τη χρονολογία υποβολής της αίτησης.

Δ. Πέραν ωστόσο του άνωθεν προσδιορισμού κατόπιν αφαίρεσης ποσών τα οποία έχουν παραγραφεί, πρέπει να γίνει προσδιορισμός και του πραγματικού ('καθαρού') ποσού, όπως αυτό προκύπτει από την δωρεάν παροχή πόσιμου νερού της ΕΥΔΑΠ. Ειδικότερα από τα συνημμένα έγγραφα προκύπτει ότι η ΕΥΔΑΠ παρείχε δωρεάν την κατανάλωση

πόσιμου ύδατος. Είναι αναγκαίο να προσδιοριστεί κατά πόσον έχουν υπολογιστεί ποσά που σχετίζονται με πάγια τέλη, τέλη συντήρησης δικτύου, λειτουργικά έξοδα, έξοδα κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας για τη λειτουργία του δικτύου, άλλα διοικητικά έξοδα κ.ο.κ., ώστε να προσδιοριστεί το ακριβές και πραγματικό ποσό της δωρεάν παροχής της ΕΥΔΑΠ, το οποίο ταυτίζεται με το ποσό που λογίζεται ως αχρεωστήτως καταβληθέν από τους πολίτες.

Σχετικά με τον τρόπο καταβολής των ποσών που θα οφείλονταν από το Δήμο προς καταβολή στους πολίτες, εφαρμοστέες είναι οι γενικές διατάξεις του δημόσιου λογιστικού. Ειδικότερα, για την εξειδίκευση της έννοιας του συμψηφισμού, η οποία αναφέρεται ως προτεινόμενη στις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου, εφαρμοστέα είναι τα κάτωθι.

Βάσει του άρθρου 75 του Ν. 4978/2022 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, βέβαιη και εκκαθαρισμένη χρηματική απαίτηση του οφειλέτη κατά του Δημοσίου, η οποία αποδεικνύεται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή δημόσιο έγγραφο, συμψηφίζεται με βεβαιωμένα χρέη αυτού προς το Δημόσιο.

Βεβαία είναι η χρηματική απαίτηση που υφίσταται κατά το χρόνο της υποβολής της δήλωσης συμψηφισμού και δεν εξαρτάται από κάποιο όρο ή προθεσμία. Εκκαθαρισμένη είναι η απαίτηση που προσδιορίζεται κατά είδος και πληρωτέο ποσό.

Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι *με τον συμψηφισμό οι αμοιβαίες απαιτήσεις αποσβένονται από την ημερομηνία που συνυπήρξαν και κατά το μέρος που καλύπτονται, με την επιφύλαξη των άρθρων 139 και 144 του ν. 4270/2014 (Α' 143). Ενώ το άρθρο καταλήγει ότι κατά τα λοιπά ισχύουν οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα.*

Τα ως άνω αναπτύσσονται στη μοναδική ίσως δημοσιευμένη για αυτό το ζήτημα γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους με αριθμό 42/2023 (ΤΜΗΜΑ Ε') όπου με τις διατάξεις των άρθρων 440 και

441 του ΑΚ, η συνάντηση των αμοιβαίων απαιτήσεων, εφόσον είναι ομοειδείς και ληξιπρόθεσμες, παρέχει σε κάθε έναν δικαιούχο το διαπλαστικό δικαίωμα να δηλώσει συμψηφισμό. Μέχρι να γίνει η περί τούτου δήλωση, οι αμοιβαίες απαιτήσεις διατηρούν τη νομική τους υπόσταση, υποκείμενες αυτοτελώς σε κάθε αλλοίωση, όπως μεταβίβαση, άφεση, παραγραφή, απόσβεση κ.λπ. Όταν, όμως, προταθεί ο συμψηφισμός, οι απαιτήσεις αυτές αποσβένονται από τον χρόνο που συνυπήρξαν. Λόγω δε της αναδρομικής ενέργειας της αποσβέσεως, όλες οι ανωτέρω αλλοιώσεις ανατρέπονται αυτοδίκαια και αναδρομικά με αποτέλεσμα να αναιρείται η τυχόν υπερημερία και οι παραχθέντες τόκοι.

Ως συνύπαρξη των απαιτήσεων κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 440 και 441 του ΑΚ νοείται η παράλληλη ύπαρξη των δύο απαιτήσεων σε κατάσταση ώριμη προς συμψηφισμό αμφοτέρων (ΑΠ 363/2014, 1626/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Δηλαδή, το διαπλαστικό δικαίωμα της πρότασης του συμψηφισμού δημιουργείται από τη στιγμή που οι δύο αντίθετες απαιτήσεις, που πληρούν τις προϋποθέσεις του συμψηφισμού, θα συνυπάρξουν (ΑΠ 363/2014, 942/2010, 943/2010, 980/2009).

Τούτο δεν διαφοροποιείται από τις διατάξεις του άρθρου 83 του ΚΕΔΕ (ήδη άρθρου 75 του ν. 4978/2022), αλλά αντίθετα επιβεβαιώνεται με την παρ. 3 εδαφ. β' αυτού κατά την οποία «δια του συμψηφισμού οι αμοιβαίες απαιτήσεις αποσβήνονται, αφ' ου χρόνου συνυπήρξαν...» (ήδη παρ. 4 του άρθρου 75 του ν. 4978/2022, σύμφωνα με το οποίο: «με τον συμψηφισμό οι αμοιβαίες απαιτήσεις αποσβένονται από την ημερομηνία που συνυπήρξαν και κατά το μέρος που καλύπτονται.», δηλαδή απαιτείται και κατά τη διάταξη αυτή η παράλληλη ύπαρξη των δύο απαιτήσεων σε κατάσταση ώριμη προς συμψηφισμό αμφοτέρων (ΑΠ 363/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Από τα ως άνω συνάγεται, ότι εφόσον η Διεύθυνση Οικονομικών του Δήμου, η οποία έχει πρόσβαση στα οικονομικά στοιχεία των πολιτών,

δεν έχει να προσκομίσει στοιχεία που αποδεικνύουν την παράλληλη ύπαρξη απαιτήσεων από πλευράς Δήμου και από πλευράς πολιτών, δεν δύναται να ενεργοποιηθούν οι διατάξεις που αφορούν το συμψηφισμό απαιτήσεων στο Δημόσιο. Συνεπώς η όποια οικονομική απαίτηση κριθεί ότι πρέπει να καταβάλει ο Δήμος, αυτή πρέπει να γίνει με την μορφή καταβολής των αντίστοιχων ποσών στους δικαιούχους, αφού αυτοί υποβάλλουν αίτηση προς το Δήμο με επισυναπτόμενα τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγγραφα, από τα οποία προκύπτει το ύψος του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού, του οποίου ζητείται η επιστροφή.

Η αρμόδια οικονομική υπηρεσία του Δήμου, θα εξετάσει την υποβληθείσα αίτηση μαζί με τα συνημμένα παραστατικά και αφού διαπιστώσει ότι τα αναφερόμενα ποσά έχουν πράγματι καταβληθεί και αποτυπωθεί, και δεν υπάρχει δυνατότητα συμψηφισμού θα προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για την επιστροφή του ποσού που έχει καταβληθεί αχρεωστήτως.

Ε. Κατά συνέπεια όλων των ανωτέρω, βάσει της παρατιθέμενης νομοθεσίας και νομολογίας, κρίνεται αναγκαίος ο υπολογισμός της δαπάνης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών και των δικαιούχων αυτών από τις αρμόδιες υπηρεσίες, προκειμένου να ακολουθηθεί η απαραίτητη διοικητική διαδικασία, ώστε να μην τεθούν ζητήματα νομιμότητας κατά την επιστροφή των αχρεωστήτων καταβληθέντων ποσών από τον Δήμο προς τους πολίτες.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΕΛΟΥΛΗΣ
ΕΠΙΣΥΝΕΒΛΗΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΕΛΤΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
Τ.Κ. 11527 952 - Α.Μ.Δ.Σ.Α. 80183
Τ.Φ. 959605777 - ΔΟΥ: ΔΑΦΝΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ. ΣΕΛΟΥΛΗΣ
Κ.Υ. 8972223483
e-mail: d.seloulis@gmail.com